

Adakale

Tuna nehri üzerindeki Adakale bir zamanlar kahvehanelerin olduğu ve pazarların kurulduğu canlı bir Türk adasıydı. Yaklaşık 50 yıl önce kurulan elektrik santrali adayı ve tüm hatıraları sular altında bıraktı.

Adakale (Macarca: 'Újorsova', Sırpça ve Bulgarca: Адакале / Adakale), 1968 yılında Demirkapı Barajı'nın suları altında kalana kadar Tuna Nehri üzerinde, bugünkü Romanya topraklarında yer alan ve üzerinde Türk nüfusun yaşadığı ada. Eski adı **Caroline** Adası, Rumence adı **Yeni Orşova**'dır.

Tuna Nehri'ndeki trafik ve ticareti kontrol eden ada, 1691 yılında Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiş, 1878 Berlin Antlaşmasında kime teslim edileceğinin yazımı unutulduğundan 1923 yılındaki Lozan Anlaşması ile Romanya'ya teslim edilene kadar bir Türk adası olarak kalmıştır. 1960'lı yılların sonlarına kadar 1000 kadar Türk'ün yaşadığı 160.000 m² yüzölçümündeki Adakale, Osmanlı mimarisinin özelliklerini yansıtan bir yerleşim birimiydi. Üzerinde bir cami, bir Vauban stilinde inşa edilmiş bir kale, küçük bir Ortodoks kilisesi, pazar yeri ve birkaç kahvehane bulunmaktaydı. Adada yaşayan Türkler tütün ekimi, kayıkçılık ve ticaretten geçimlerini sağlıyorlardı. Ada baraj suları altında kaldıktan sonra adalıların büyük bölümü Türkiye'ye göç etmiştir.

Adanın tarihi

Adanın Osmanlılar tarafından ilk olarak fethedilme tarihi tam olarak bilinmiyor. Yalnız Osmanlı fethi öncesi adanın bir korsan yatağı olduğunu sanılmaktadır. 17. yüzyılda Avusturyalıların eline geçen ada, Belgrad'ın yeniden fethinden sonra sadece 400 kişilik bir birlik gönderilerek 1691'de geri alındı ve uzun süre Osmanlıların Avrupa'daki önemli savunma noktalarından birisi oldu. 18. yüzyıl başlarında yeniden Avusturyalıların eline geçirilen Adakale 1738'de, Sultan I. Mahmud döneminde Osmanlı sınırlarına tekrar dahil edildi. Mühimme defterlerindeki bir kayıta bizzat padişahın diliyle, "kilid-i memleket-i Erdel ve Macar ve miftah-ı ülkât-ı Belgrad ve Tamşivar", yani "Macaristan'ın kilidi ve Sırbistan ve Romanya'nın anahtarı" diye zikredilmiştir.

1830 yılında Osmanlı'nın Semendere Sancağı olan topraklarda Sırp Prenslığı kurulduğunda, Prenslük içinde yaşayan kalabalık Türk toplumu, Osmanlı toprağı sayılacak 6 yerleşim birimine yerleştirilmişti. Adakale, birer nahiye olarak kabul edilen bu altı kaleiçi Türk mahallesinden birisi oldu. 1867 yılında yeni kurulan Tuna Vilâyet'inin Vidin sancağının Vidin kazâ'sına bağlandıktan sonra İdâre i Nehâr ı Osmâniye (Osman'lı Nehir'leri Yönetimi) ve 1875'ten itibaren de DDSG (Donau Dampfschiffahrt Gesellschaft) şirket vapur'larının bir durağı oldu. Osmanlı Devleti 93 Harbi ile beraber bölgedeki topraklarını kaybetmesine rağmen Berlin Antlaşmasında ismi geçmediği için Adakale Osmanlı idaresinde kalmaya devam etti. Adada yaşayan halk II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yapılan seçimlere de katıldı. Adakale, 12 Mayıs 1913'te Avusturya-Macaristan tarafından işgal edildi ve Macaristan kısmına bağlandı ancak ne Osmanlı Devleti ne de Türkiye Cumhuriyeti bu ilhakı kabul etmedi. Türkiye, adanın Romanya'ya bırakılmasını 1923'teki Lozan Anlaşması ile onayladı. Avrupa'yla Tuna Nehri üzerinden, tüm taşımacılığın kontrol edildiği yer olduğundan Lozan Antlaşması görüşmelerinde İsmet Paşa adayı vermek istememiş ancak Ankara'dan gelen bir telgraf emri üzerine ada Rumenlere bırakılmıştı.

Adakale 1967'de Romanya ve Yugoslavya'nın ortaklaşa Tuna nehri üzerinde inşa ettiği barajın 1972'de tamamlanması ile barajın suları altında kaldı. 13 Eylül 1967'de devrin Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel Romanya'yı ziyaret etti ve ada halkının Türkiye'ye gelmesine öncülük etti.

Adada yaşayan Türklerin büyük bir kısmı Türkiye'ye az bir kısmı ise Köstence ve Bükreř'e göç etti.

Adakale ile ilgili alıřmalar

Günümüzde bir Türk firması, Romanya hkmetinin de yardımlarıyla bölge yakınındaki şimian adasında Adakale'yi yeniden inşa etmek için çalışmalar yapmaktadır. 2008 yılında yönetmenliğini ve senaristliğini İsmet Arsan'ın yaptığı "Kayıp Yurdun Ağrısı, Adakale" adlı belgesel film çekilmiştir. Eugenia Popescu – Judetz'in Adakale halk kültürü üzerine araştırmaları, Türkçeye çevrilerek 2006 yılında Adakale adıyla kitaplaştırılmıştır.

Kaynaklar:

https://ro.wikipedia.org/wiki/Insula_Ada_Kaleh

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Adakale>

<https://www.youtube.com/watch?v=aCHekDmbitE>